Reilu kauppa ry:n lausunto

talousvaliokunnalle 30.5.2022

Reilu kauppa ry:n lausunto koskien asiaa U 35/2022 vp: Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yritysten kestävää toimintaa koskevasta huolellisuusvelvoitteesta ja direktiivin (EU) 2019/1937 muuttamisesta (KOM(2022) 71 lopullinen)

Reilu kauppa on valtioneuvoston kanssa samaa mieltä siitä, että EU-tasolla säädettävä yritysvastuu, jossa otetaan huomioon eri kokoiset yritykset ja kansainväliset arvoketjut, on kannatettavaa. Suomen tulee kuitenkin pyrkiä parantamaan direktiiviehdotuksen kunnianhimon tasoa U-kirjelmässä esitettyä tarmokkaammin, jotta parhaiten varmistetaan, että sääntely vahvistaa ihmisoikeuksien toteutumista yritystoiminnassa.

Parhaimmillaan yritysvastuusääntely vähentäisi epäreilua kilpailua ja parantaisi vastuullisesti toimivien yritysten ja alkutuottajien asemaa, vähentäisi haitallisia ympäristövaikutuksia sekä toisi kuluttajille kaivattua tuotantoketjun läpinäkyvyyttä ostopäätösten tueksi. Moni yritys on sitoutunut YK:n kestävän kehityksen periaatteisiin ja YK:n Global Compactiin, joiden tavoitteita kunnianhimoinen laki edistäisi.

Reilu kauppa keskittyy lausunnossaan asianmukaisen huolellisuuden velvoitteen sisältöön sekä direktiivin soveltamisalaan liittyvien puutteiden korjaamiseen.

- Suomen tulee vaikuttaa siihen, että direktiivi on johdonmukainen YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien periaatteiden (UNGP) ja niitä tukevan OECD:n ohjeistuksen kanssa, edellyttäen yrityksiltä **riskiperustaista lähestymistapaa** ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevan asianmukaisen huolellisuuden toteuttamiseen.
    - Yritysvastuustandardien riskiperusteinen lähestymistapa koskee kaikkia yrityksiä ja se **tulee ulottaa suurten yritysten lisäksi myös pk-yrityksiin**. Pk-yritysten velvoitteiden täyttämistä voidaan tukea ja helpottaa viranomaisohjeistuksella ja -neuvonnalla.
    - Yritysvastuustandardien mukaisesti Suomen tulee **tukea asianmukaisen huolellisuuden ulottamista yritysten kaikkiin liiketoimintasuhteisiin** eikä rajata sitä vain ”vakiintuneisiin” liiketoimintasuhteisiin.
    - Kaiken kokoiset edelläkävijäyritykset noudattavat jo huolellisuusvelvoitetta riskiperustaisesti. Direktiiviehdotuksessa asetetut rajoitukset saattaisivat ohjata tätä hyvää vastuullisuustyötä suuntaan, joka entisestään heikentäisi tuotantoketjujen pienempien ja valta-asemaltaan vähäisempien toimijoiden asemaa ja toimeentuloa ja altistaisi heidät oikeuksien loukkauksille.

- Suomen tulee huolehtia, että direktiiviehdotuksen resitaaleissa (34) mainittu **yritysten omien ostokäytäntöjen merkitys** huolellisuuden noudattamisessa kirjataan myös direktiivitekstiin. Yrityksiltä tulee edellyttää omien toimintatapojen tarkastelemista ja siirtymistä reiluihin kauppa- ja ostokäytäntöihin, kuten pitempiin sopimuksiin ja reiluihin hinnoittelukäytäntöihin, jotka mahdollistavat tuottajille ennakoitavuuden ja elämiseen riittävän toimeentulon. Direktiivin liitteisiin tulee lisätä elämiseen riittävien palkkojen lisäksi maininta elämiseen riittävästä ansiosta, jotta myös pientuottajien ja itsensä työllistäjien oikeus toimeentuloon tulee huomioiduksi.

Reilu kauppa ry | Fairtrade Finland | Kuortaneenkatu 1 | 00520 Helsinki, Finland | VAT number FI14909856
Phone +358 (0)9 315 45477 | E-mail info@fairtrade.fi | www.reilukauppa.fi

Reilu kauppa ry:n lausunto

talousvaliokunnalle 30.5.2022

- Suomen tulee viedä direktiiviehdotusta sopimusehtoihin ja code of conducteihin perustuvan huolellisuuden sijaan suuntaan, joka **edistää merkityksellistä vuoropuhelua kaikissa huolellisuusprosessin vaiheissa** tuotantoketjun toimijoiden kesken. Pelkällä alihankkijoille asetettavien vaatimusten kiristämisellä ei pystytä estämään ihmisoikeusloukkauksia. Tämä koskee eritysesti sellaisia tuotantoketjuja, joissa alkupään tuottajat ovat hyvin heikossa asemassa. Vain pitkäaikaisella yhteistyöllä vuoropuhelussa oikeudenhaltijoiden kanssa saadaan aikaan todellista ja kestävää kehitystä globaaleihin tuotantoketjuihin liittyvien ihmisten ja ympäristön hyvinvoinnissa.

- U-kirjeluonnoksessa otetaan esiin liikesuhteiden päättämisen mahdolliset haitalliset vaikutukset toiminta-alueella. Suomen tulee varmistaa, **ettei direktiiviehdotus rohkaise ”cut and run” -menettelyyn** vaan vastuulliseen vetäytymiseen silloin kun se on välttämätöntä. Vakavia ihmisoikeuksien loukkauksia, kuten lapsityövoiman hyväksikäyttöä, pakkotyötä tai metsäkatoa on yleensä mahdotonta eliminoida nopeasti. Niiden taustalla vaikuttavat usein ympäröivät olosuhteet, kuten heikko paikallinen lainsäädäntö, ja niiden korjaamiseen tarvitaan aikaa sekä yhteistyöhankkeita. Yritysten pitää osallistua kielteisten vaikutusten korjaamiseen sen sijaan, että ne vaihtaisivat toimittajaa. Asiasta on direktiiviesityksen resitaaleissa (32, 36, 41) hyvä kirjaus. Direktiiviteksti pitäisi saada linjaan sen kanssa.

- U-kirjeluonnoksessa todetaan, että ehdotus ”pyrkisi varmistamaan yrityksille tasavertaiset kilpailuolosuhteet”. Reilu kauppa pitää tasavertaisia kilpailuolosuhteita kannatettavana tavoitteena. Niiden toteutuminen kuitenkin edellyttää huolellisuusvelvoitteiden ulottamista kaikkiin liiketoimintasuhteisiin ja myös pk-yrityksiin.

- Tasavertaisten kilpailuolosuhteiden luomiseksi yrityksiltä tulee edellyttää, että ne **investoivat huolellisuuteen ja jakavat sen kustannukset tuotantoketjussa reilusti**. Näin vähennetään paineiden kasautumista hankintaketjussa pienemmille yrityksille sekä viljelijöille ja työntekijöille, joiden resurssit eivät riitä ongelmien korjaamiseen yksin.

Lisätiedot:

Josetta Nousjoki, vastuullisuuspäällikkö, josetta.nousjoki@fairtrade.fi

Reilu kauppa ry edistää reilua kauppaa Suomessa ja Baltian maissa lisensoimalla Reilun kaupan merkkiä, kouluttamalla ja tekemällä vaikuttamistyötä sekä toteuttamalla Reilun kaupan viljelijöitä ja työntekijöitä tukevia kehitysyhteistyöhankkeita Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa.

Reilu kauppa ry on osa kansainvälistä verkostoa, johon kuuluvat Aasian, Afrikan ja Latinalaisen Amerikan tuottajaverkostot, ympäri maailman toimivia Reilun kaupan järjestöjä sekä kattojärjestö Fairtrade International. Reilun kaupan tuotteita viljellään 75 maassa ja myydään yli 140 maassa.